

Joanna Daniluk

"Z dziejów kultury fizycznej w Sosnowcu", pod red. Mirosława Ponczka, Sławomira Witkowskiego, Adama Fryca, Sosnowiec-Katowice 2012 : [recenzja]

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy 4/4, 145-148

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

JOANNA DANILUK

Akademia Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach

Z dziejów kultury fizycznej w Sosnowcu. Pod red. Mirosława Ponczka, Sławomira Witkowskiego i Adama Fryca. – Sosnowiec : Tow. Miłośników Szermierki „Zagłębie” Sosnowiec; Katowice : AWF, 2012. – ISBN 978-83-925135-4-4

Stworzony pod redakcją Mirosława Ponczka, Sławomira Witkowskiego i Adama Fryca tom *Z dziejów kultury fizycznej w Sosnowcu* jest obszernym zbiorem prac z pogranicza kultury fizycznej, socjologii, historii i pedagogiki. Autorzy podejmują się trudnego zadania opisu działań organizacji, klubów oraz osób związanych z szeroko pojętą kulturą fizyczną i sportem oraz roli jaką te instytucje odgrywają zarówno w Sosnowcu, jak i w całym Zagłębiu Dąbrowskim. W świetle przeobrażeń, jakie dokonały się na przestrzeni lat, szczególnie istotne jest wnikliwe przyjrzenie się zwłaszcza tym zmianom, które zaważyły na sportowej mapie regionu i miasta w przeszłości i teraźniejszości.

Tom składa się ze wstępu i szesnastu tekstów, w większości prezentowanych na ogólnopolskiej konferencji naukowej, poświęconej tradycjom kultury fizycznej Zagłębia Dąbrowskiego, która odbyła się 21 września 2012 roku w Sosnowcu.

W artykule Sławomira Witkowskiego z Chrześcijańskiej Akademii Teologicznej w Warszawie pt. *Uwagi o literaturze do dziejów kultury fizycznej w Sosnowcu (z uwypukleniem piśmiennictwa na progu XXI stulecia)* uwagę poświęcono publikacjom, które wnoszą istotny wkład w poznanie dziejów sportu w Sosnowcu. Pomimo licznych opracowań, nadal wiele zagadnień szczegółowych czeka na wnikliwe i rzetelne zbadanie.

Celem opracowania Tomasza Dubrawskiego z Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach *Glosa, czyli na marginesie tematyki prac magisterskich w Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach w zakresie dziejów sportu w Sosnowcu* było sprawdzenie, na ile historia miasta i sportu w tym mieście interesuje młode pokolenie studentów. Autor przedstawia tematykę i zakres badań podjętych przez magistrantów pod kierunkiem Kierownika Katedry Humanistycznych Podstaw Kultury Fizycznej prof. dr hab. Mirosława Ponczka. Omawiane prace magisterskie, dotyczące dziejów sportu w Sosnowcu, przynoszą bardzo ciekawe informacje nie tylko z historii klubów i stowarzyszeń, ale zawierają ponadto głębsze refleksje na temat przemian świadomości społecznej w tym zakresie.

Tekst Mirosława Ponczka z Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach *Potrzeba wzmożonego kultywowania tradycji i stymulowania osiągnięć olimpijskich – również w Sosnowcu (refleksje i uwagi historyka sportu)* wskazuje na kilka poważnych niedociągnięć w realizacji tego zadania. Niepełny okazuje się wykaz internetowy dotyczący sosnowieckich olimpijczyków. Zadziwia także nieobecność w tym wykazie sosnowieckiego Klubu Olimpijczyka oraz Izby Tradycji i Propagandy Olimpijskiej. Więcej inicjatyw autor oczekuje także od Szkolnego Związku Sportowego oraz szkół czy klas o profilu sportowym. Zwraca też uwagę, w świetle niezwykle niepokojących danych statystycznych, na konieczność mniejszego pobłażania dla zwolnień z lekcji wychowania fizycznego w szkołach.

Wojciech Jaworski w artykule pt. *Legalne stowarzyszenia sportowe na obszarze Sosnowca do 1914 roku* dokonuje opisu działalności tego typu zrzeszeń na tle dziejów miasta i regionu, odwołując się do źródeł historycznych. Wnikliwie przejrzone przez autora, pozwalają na sformułowanie tezy, iż zakładanie organizacji sportowych w Sosnowcu było opóźnione w porównaniu z innymi miastami i osadami Królestwa Polskiego, o czym świadczy m.in. brak wzmianek o próbach założenia klubów sportowych w tym mieście do 1906 roku. Dopiero wybuch rewolucji i liberalizacja życia społecznego przez władze państwowe zaktywizowały mieszkańców w dziedzinie sportu i turystyki. W latach 1906–1913 w Sosnowcu zarejestrowano m.in. działalność 9 klubów sportowych, 6 oddziałów towarzystw i jednego oddziału ogólnopolskiej organizacji turystycznej.

Adam Fryc w artykule *Wielkie imprezy sportowe w Sosnowcu w XX wieku* dokonuje opisu wybranych wydarzeń, poczynając od zmagani pionierów kolarstwa przed I wojną światową, a skończywszy na rozgrywkach hokejowych u schyłku XX stulecia. Artykuł znacząco wypełnia lukę w polu badawczym dotyczącym tej tematyki. Miasto Sosnowiec wielokrotnie gościło uczestników wielu prestiżowych wydarzeń sportowych, w tym mistrzów olimpijskich czy reprezentacji należących do światowej czołówki, co niewątpliwie przyczyniło się do promocji miasta jako ważnego miejsca na mapie sportowej kraju, ale i aktywizacji jego mieszkańców do działań o charakterze sportowym oraz rekreacyjnym.

Wiesław Pięta z Akademii Jana Długosza w Częstochowie w artykule *Tenis stołowy w Zagłębiu Dąbrowskim (od okresu międzywojennego do współczesności)* skupia uwagę na opisie tej dyscypliny, jako sportu uprawianego zarówno przez młodzież szkolną, jak i dorosłych. Analizuje nie tylko działalność klubów w Sosnowcu i Zagłębiu, ale i przybliża sylwetki wspaniałych organizatorów tej dyscypliny. Autor podkreśla szczególny wkład, jaki wnieśli w rozwój tenisa stołowego przedstawiciele środowisk szkolnych i robotniczych, a w okresie międzywojennym – zwłaszcza działacze mniejszości żydowskiej.

Tekst *Z tradycji lekkoatletyki w Polsce – przyczynek do dziejów Śląskiego Okręgowego Związku Lekkiej Atletyki (1932–1939)* Stanisława Zabor-

niaka i Pawła Króla z Uniwersytetu Rzeszowskiego cechuje szerokie ujęcie funkcjonowania lekkiej atletyki na Śląsku i Zagłębiu w badanym okresie. Autorzy analizują zjawiska towarzyszące rozwojowi tej dyscypliny, organizowanej w robotniczym ruchu sportowym oraz w regionalnych organizacjach paramilitarnych. Zwracają uwagę na realizację szkolnych programów sportowych oraz dokonują przeglądu lekkoatletycznej bazy sportowej; stawiają, popartą badaniami źródłowymi tezę, iż z największymi trudnościami bazowymi borykali się lekkoatleci z Zagłębia Dąbrowskiego.

Zygmunt Woźniczka z Uniwersytetu Śląskiego w artykule *Polityczno-ideologiczne aspekty sportu w Sosnowcu w okresie PRL (zarys problemu)* nakreśla problematykę wpływu ideologii komunistycznej na powojenne życie sportowe, m.in. decyzji aktywu partyjnego dotyczących kultury fizycznej; na tym tle analizuje omawiane zjawisko w odniesieniu do sportu w Zagłębiu Dąbrowskim. Zdaniem autora, tendencja umasowienia sportu, zwłaszcza w środowisku robotniczym i młodzieży szkolnej, mimo niewątpliwie ideologicznych nacisków, korzystnie wpływała na ogólny poziom i rozwój kultury fizycznej w regionie.

W artykule *Kultura fizyczna w sosnowieckich szkołach fryzjerskich i odzieżowych w latach 1945–1948* Sławomir Witkowski podejmuje słabo dotąd zbadane przejawy rozwoju kultury fizycznej w wybranych sosnowieckich szkołach zawodowych. W dostępnych źródłach, zwłaszcza protokołach posiedzeń rad pedagogicznych z lat 1945–1956, zachowało się stosunkowo niewiele informacji. Obraz, jaki wyłania się z badań, dowodzi jednak, że kultura fizyczna ogrywała ważną rolę w życiu omawianych szkół, o czym świadczy m.in. udział uczniów w ogólnomiejskich imprezach sportowych.

Artykuł Arkadiusza Hrabi *Zarys działalności Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Sosnowcu w latach 1989–2011* jest ważnym podsumowaniem pracy tej jednostki. Opracowanie omawia dorobek organizacyjny MOSiR-u w latach przemian polityczno-ustrojowych w naszym kraju, związanych przede wszystkim z nowymi uprawnieniami nadanymi samorządom, zwłaszcza z nowymi zasadami organizowania i finansowania organizacji sportowych. Przystudiowanie dokumentacji urzędów miast oraz wywiady z osobami odpowiedzialnymi za bazę sportową, pozwala autorowi na postawienie jednoznacznej tezy, iż przed rokiem 1989 w miastach Zagłębia Dąbrowskiego głównymi inwestorami bazy kultury fizycznej były duże zakłady pracy, w szczególności kopalnie i huty. Po tym roku, to właśnie samorządowe jednostki budżetowe w znacznym stopniu przejęły opiekę nad obiektami sportowymi. Sosnowiecki MOSiR w 2008 roku był administratorem siedemnastu obiektów sportowych i, jak podkreśla autor, szczególnie godnym odnotowania jest fakt, że w mieście nie zlikwidowano żadnej hali sportowej lub boiska.

Marcin Rudy z II Liceum Ogólnokształcącego im. Emilii Plater w Sosnowcu jest autorem artykułu *15 lat regat Plater-Staszic (1997–2012)*.

Dzieje rywalizacji sportowej dwóch najstarszych szkół ogólnokształcących w Sosnowcu, w którym podsumowuje szesnaście edycji przeprowadzonych corocznie w ciągu 15 lat wioślarsko-kajakarskich zawodów licealistów. Jest to wspaniale uchwycone przez autora studium rywalizacji sportowej, która prawdziwie integruje uczniów różnych szkół wokół pięknej idei sportowych zmagania i należy mieć nadzieję, że będzie kontynuowana przez kolejne lata.

Kolejne cztery artykuły kreślą sylwetki i dorobek sportowy wybitnych zawodników związanych z Zagłębiem Dąbrowskim. Zainteresowanie badaczy wzbudzili: Andrzej Rachwał i Stanisław Meus, Roman Bazan, Wiesław Gawłowski i Rafał Sznajder.

Andrzej Rachwał i Stanisław Meus zdaniem Dariusza Majchrzaka, uchodzą za najwybitniejszych przedstawicieli zagłębiowskiego modelarstwa. Roman Bazan, w opinii Mirosława Ponczka, jest futbolistą legendarnym, symbolem największych triumfów klubu piłkarskiego GKS „Zagłębie” Sosnowiec. Marcin Rudy scharakteryzował dorobek doskonałego siatkarza Wiesława Gawłowskiego – medalisty olimpijskiego, który największe sukcesy odnosił w drużynie „Płomienia” Milowice. Postać Rafała Sznajdera, szczególnie zasłużonego szermierza, wielokrotnego olimpijczyka i medalisty mistrzostw świata i Europy, zawodnika m.in. sekcji szermierczej GKS „Zagłębie” przybliżył Maciej Łuczak. To ważne, iż autorzy wymienionych biografii zmierzili się z postaciami, które są nieobecne w powszechnie przyjętym kanonie bohaterów sportowych, i przywrócili ich wspaniałe sylwetki naszej pamięci.

Dorota Pawlik w pracy *Sporty letnie i zimowe w opinii młodych sosnowiczek – studentów Akademii Wychowania Fizycznego im. Jerzego Kukuczki w Katowicach*, podsumowuje wyniki badań i przedstawia opinie dotyczące preferencji respondentów, związanych z uprawianymi dyscyplinami sportów letnich i zimowych. Badaczka przytacza także znaczące osiągnięcia sportowe studentów. Najpopularniejszą dyscypliną sportów zimowych okazały się skoki narciarskie, letnich – piłka nożna; z kolei jako najbardziej znany reprezentant sportów zimowych wskazywana jest Justyna Kowalczyk, letnich – Robert Korzeniowski. Spośród sportów zimowych studenci najczęściej zajmują się narciarstwem, letnich – pływaniem. Opinie badanych studentów przynoszą istotne wnioski dotyczące preferencji współczesnej młodzieży w sferze sportu.

Podsumowując, *Z dziejów kultury fizycznej w Sosnowcu* to publikacja, w której zebrano wartościowy i szeroki materiał badawczy. Czytelnicy otrzymali niezmiernie ciekawy i różnorodny obraz kultury fizycznej i sportu w perspektywie historycznej i współczesnej Sosnowca i całego Zagłębia Dąbrowskiego.